

Ekologiya sohasidagi jinoyatlarning umumiy Tavsifi va turlari

IIV Surxondaryo akademik litseyi

Huquqshunoslik fani o'qituvchisi

Ko'chkinova Adolat Gulmurod qizi

Annotatsiya: Ushbu maqola ekologiya sohasidagi jinoyatlar, ushbu jinoyatlarning oqibatlarini, atrof muhitni asrash, Jinoyat kodeksida belgilangan jazo choralariga bag'ishlanadi.

Kalit so'zlar: Ekologiya, ijtimoiy xavflilik, qasd, ayb, ehtiyotsizlik, yer osti boyliklari, jinoyat, jazo, javobgarlik.

Ekologiya sohasidagi jinoyatlar ijtimoiy xavflilik darajasining yuqoriligi shu bilan shartlanadiki, ularning sodir etilishi natijasida hayot va sog'liq uchun atmosferaning ozon qatlamiga, atmosfera havosiga, yer, yer ostiga, yer usti va osti suvlariga, o'rmon va boshqa o'simliklarga, hayvonot dunyosiga, mikroorganizmlarga, genetik fondga, tabiiy landshaftlarga zarar yetkazish xavfi yuzaga keladi. Jinoyat qonunchiligi tarixida ilk bor ekologiya sohasidagi jinoyatlar O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksiga mustaqil bo'lim sifatida kiritildi va u o'z ichiga atrof muhitni muhofaza qilish hamda tabiatdan foydalanish sohasidagi jinoyatlarni oldi. Ekologiya sohasidagi jinoyatlar – bu Jinoyat kodeksida nazarda tutilgan, insonning hayotiy faoliyatini tabiiy muhitda sifat jihatidan saqlab turishga, uning resurslaridan oqilona foydalanishga, aholining ekologik xavfsizligini ta'minlovchi ijtimoiy munosabatlarga tajovuz qiluvchi ijtimoiy xavfli qilmishlardir. Ekologiya sohasidagi jinoyatlarning turlari Nomi Bob raqami Moddalar Atrof muhitni muhofaza qilish va tabiatdan foydalanish sohasidagi jinoyatlar XIV 193–204 Atrof muhitni muhofaza qilish va tabiatdan foydalanish sohasidagi jinoyatlarning tavsifi va turlari Atrof muhitni muhofaza qilish va

tabiatdan foydalanish sohasidagi jinoyatlar – bu Jinoyat kodeksida nazarda tutilgan, atrof muhitni muhofaza qilish va tabiatdan oqilona foydalanish sohasidagi ijtimoiy munosabatlarga tajovuz qiluvchi ijtimoiy xavfli qilmishdir. Atrof muhitni muhofaza qilish va tabiatdan foydalanish sohasidagi jinoyatlarning turdosh obyekti atrof muhitni muhofaza qilish va tabiatdan oqilona foydalanish sohasidagi ijtimoiy munosabatlar hisoblanadi. Ko‘rib chiqilayotgan jinoyatlarning ayrimlarida jinoyat predmeti qilmishga huquqiy baho berishda muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, ekinzorlar, o‘rmonlar, daraxtlar yoki boshqa o‘simliklar (JK 198-m.) va boshq. Atrof muhitni muhofaza qilish va tabiatdan foydalanish sohasidagi jinoyatlarning obyektiv tomoni harakat (JK 196, 198, 202–204-m.) yoki 129 harakatsizlikda (JK 1971 -m.) ifodalanadi. Ayrim turdagi jinoyatlar ham harakat ham harakatsizlikda (JK 193–195-m., 197, 199–201-m.) sodir etilishi mumkin. Ko‘rib chiqilayotgan jinoyatlar qonunda tuzilishiga ko‘ra formal (JK 1971 -m.) yoki moddiy (JK 193–197-m., 198–204-m.) tarkibli jinoyatlar sifatida ko‘rsatilgan. Atrof muhitni muhofaza qilish va tabiatdan foydalanish sohasidagi jinoyatlarning subyektiv tomoni aybning qasd (JK 194, 1971 , 198-m. 2–3-q., 202– 2021 -m.) va ehtiyotsizlik (JK 198-m. 1-q.) shaklida ifodalanadi. Ayrim jinoyatlar aybning ham qasd ham ehtiyotsizlik (JK 193,195–197, 199–201, 203–204-m.) shaklida sodir etilishi mumkin. Mazkur jinoyatlarning subyektlari 16 yoshga to‘lgan aqli raso jismoniy shaxslar bo‘lishi mumkin. Ayrim jinoyatlar uchun (JK 193, 194, 195-m.) 18 yoshdan javobgarlik belgilangan. Ba’zi jinoyatlarning subyektlari maxsus belgilarga ega. Masalan, mansabdor shaxs (JK 195-m.), yer egasi, yerdan foydalanuvchi yoki ijarachi (JK 1971 -m.). Atrof muhitni muhofaza qilish va tabiatdan foydalanish sohasidagi jinoyatlarning turlari: Ekologiya xavfsizligiga oid normalar va talablarni buzish (JK 193-m.) Atrof tabiiy muhitning ifloslanganligi to‘g‘risidagi ma’lumotlarni qasddan yashirish yoki buzib ko‘rsatish (JK 194-m.) Atrof tabiiy muhitning ifloslanishi oqibatlarini bartaraf qilish choralarini ko‘rmaslik (JK 195-m.) Atrof tabiiy muhitni ifloslantirish (JK 196-m.) Yer, yer osti

boyliklaridan foydalanish shartlarini yoki ularni muhofaza qilish talablarini buzish (JK 197-m.) Sugʻoriladigan yerlarni oʻzboshimchalik bilan egallab olishga yoʻl qoʻymaslik boʻyicha choralar koʻrmaslik (1971 -m.) Ekinzorlarni, oʻrmonlarni, daraxtlarni yoki boshqa oʻsimliklarni shikastlantirish yoxud nobud qilish (JK 198-m.) Oʻsimliklar kasalliklari yoki zararkunandalari bilan kurash talablarini buzish (JK 199-m.) Veterinariya, veterinariya-sanitariya qoidolari va normalarini buzish (JK 200- m.) Zararli kimyoviy moddalar bilan muomalada boʻlish qoidalarini buzish (JK 1929 -m.) Hayvonot yoki oʻsimlik dunyosidan foydalanish tartibini buzish (JK 202-m.) Hayvonlarga nisbatan shafqatsiz munosabatda boʻlish (JK 202 1 -m.) Suv yoki suv havzalaridan foydalanish shartlarini buzish (JK 203-m.) Muhofaza etiladigan tabiiy hududlarning rejimini buzish (JK 204-m.).

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

1.Jinoyat huquqi: Oʻzbekiston Respublikasi IIV akademik litseylari uchun darslik. – T.: Oʻzbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2022.T.R. Kuchkarov Oʻ.M. Otaev XIII bob M.M. Qalandarov bilan hammualliflikda M.M. Qalandarov – yuridik fanlar nomzodi, dotsent Oʻ.M. Otaev bilan hammualliflikda M.M. Xaydarov – yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent M.M. Xaydarov

2.Oʻzbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi 1994.

3.Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 2023.

4.Advance.uz

5.Lex.uz.